

Josef Houda sedmdesátiletý

■ Od účetního přes asistenta až k učitelování a spisovatelství

„Narodil jsem se v den, kdy zemřel historik Lounska František Štědrý,“ říká Josef Houda. Svůj život spojil Josef Houda s Lounskem a spoznávaním přírody. O všechny poznatky se vždy dokázal podělit s ostatními – přispíval do mnoha časopisů, do novin, sborníků a knih. Josef Houda se 26. ledna 2002 dožil sedmdesátilet.

■ Jen z bláta do louže

Tátnek Josefa Houdy byl kovářem na Ročově. Malý Josef vystudoval ročovskou měšťanku a pokračoval na obchodní akademii v Lounech. Jezdil tam denně vlakem, což každému znamenalo seběhnout tři kilometry z kopce z Ročova dolů do Solopysk na nádraží a večer zase tři kilometry do prudkého kupec do nádraží nahoru. „Teprve čtvrtým rokem jsem jezdil autobusem, byla zavedena linka pana Sulce z Třeboce, jezdilo se takovou starou hrčkou,“ vzpomíná. Posledním rokem lounské obchodní akademie si dokonce udělal státní zkoušku z těsnopisu s převodem do čístopisu na psacím stroji. Ještě v době, kdy se pro obchodní akademii rozhodoval, se poprvé projevil láska k přírodě. Rozhodoval se pro budoucí povolání a kromě obchodní akademie její láka práce v lese. „Chodil jsem do lesa rád, chtěl jsem dělat lesářinu. Ale nezchutnil mi to hajný. Skamará-

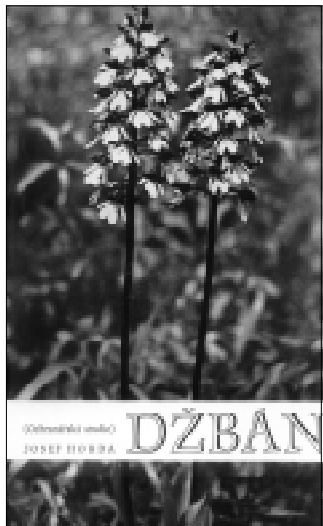
lek si toho všiml a stal se z mé demonstrátor. Připravoval jsem mu všechny na přednášky, obrazy, mikroskopy. Díky tomu jsem se každé prázdniny dostal na studijní cestu na Slovensko,“ říká Josef Houda. Pobyt hradištská škola, členové expedice sbírali květiny, zakládali herbáře, profesor rostliny určoval. Na Slovensku prošel Vysoké i Nizké Tatry, Malou Fatru, Pieniny, Slovenský ráj, Kovačovské kopce... „Na Slovensku mne nadchla divizna fialová. Má krásné květy a ještě zajímavější poupata. Ta fialová mi pak byla osudná,“ vypráví Josef Houda.

Po skončení studií byli novopěčení učitelé rozmisťováni do škol podle umístění. Josef Houda coby Severočechem se mohl vrátit zpět a dostal místo v Lounech, jeho kolega ze Zlonice musel nastoupit do Teplíc. „Přišel jsem v roce 1957 na lounskou jedenáctiletku, byl tam ředitel Šebek. Tehdy odcházela profesorová, která měl na starost konzervátory, tedy ochranu přírody. Převzal jsem to po něm a dělal až do 90. let okresního konzervátora. Byl jsem ve spolenosti s krajským střediskem ochrany přírody v Ústí nad Labem. Já ale spíš tihl k Praze,“ navázal jsem tam botanické styky s redakcí Státní ochrany přírody. Tam pracovali samé uznávané kapacity,“ líčí Josef Houda začátky své publikační práce.

■ Drchnička modrá

Na Džbánsku roste řada zajímavých rostlin, mnohých Josef Houda nalezl a zprávu o tom zaslal vždy do Prahy. Když chavice černá, medvědice... „Pražáci vlastně Džbánsko neznali. Když sem přišli, prováděl jsem je, botanizovali jsme. A v téhle době se stalo něco zajímavého. Našel jsem v Loun diviznu fialovou! Běžně je na Obliku,

ale v Loun! Začal jsem to více studovat a vznikla z toho první práce, malá publikace „Květena Lounska“. Vyšla mi v roce 1966,“ ukazuje Josef Houda své první papírové dítky. Další zajímavý objev na sebe nenechal dlouho čekat: „Chodili jsme třídami na brigády, například okopávat řepu na citolibský Dolík, našel jsem drchničku modrou s krásnými fialovými kvítky. Ta fialová mi byla prostě osudová. Setkal jsem se s ní ještě jednou u hub,“ říká Josef Houda. Zmapoval květena Českého středohoří a pokračoval dál – sepsal knižku „Džbán – ochranná studie“. Vyšla v roce 1969 za zajímavých okolností: „Měl jsem od ledna 1968 rukopis a ne a ne sehnat někoho, kdo by to vydal. Šel jsem na okresní národní výbor a tam mi na kulturu Josef Hlaváček řekl, že když si seženu tiskařku, která to levně vytiskne, tak že to okres zaplatí. Měl jsem zbrance v Lounech, zmínil jsem se a on zapůjčil fialové vystříhání knihy v Moravských tiskařských závodech Olomouce. Stálo to ve všim vsudy dvacet tisíc korun,“ směje se Josef Houda. Jeho práce o Džbánsku byla posléze podnětem proslulého ochranného učebnice oblastinopomocí Lounska, Slánska a Rakovnícka, která v polovině 90. let vyvrcholila vyhlášením Přírodního parku Džbán.

Kniha Džbán vyšla v roce 1969 a předznamenala pozdější vyhlášení Přírodního parku Džbán.

■ Lovce čísel

Pomaturitě pracoval Josef Houda rok jako účetní na ředitelství Severočeských mlýnů v Litoměřicích. „Dělal jsem účtování nákupů pro celý severočeský kraj. Zpracovával jsem hospodářské výsledky a za tři měsíce se zapracoval tak, že mne přišel pochválit i ředitel. Ale práce mne nebavila. Začalo to čtvrtletními inventurami, pak následovaly měsíční a nakonec byly čtrnáctidenní. Pořád jsem jen honil čísla a hledal chyby po lidech, kteří mi přiváželi podklady. Zažádal jsem o doporučení ke studiu a získal ho,“ říká Josef Houda. Přijímací zkoušku na pedagogickou fakultu dělal v Praze, nebyl ale přijat. Nabídl mu studium Českých Budějovicích, cožho ještě víc potěšilo – vždycky rád cestoval. V Budějovicích se navíc setkal s kamarádem ze Zlonice a vzniklo nerolůzné přátelství. Z Josefa Houdy se měl stát učitel přírodopisu, zeměpisu a chemie.

■ Divizna fialová

Během studií v Českých Budějovicích se Josef Houda seznámil s kolegyní, která pro profesory sledovala vědecké časopisy, vybírala z nich zajímavé články a připravovala z nich podklady pro přednášky. „Začal jsem jí pomáhat, informace z časopisů jsme v heslech prepisovali na kartičky a vznikla rozsáhlá kartotéka. Děkan, botanik profesor Ji-

■ Kde jsou u nás bledule

Když měl za sebou Džbánsko, objevila se nová práce: „Když jsem mapoval České středohoří, seznámil jsem se s Dr. Martinovským z Chožova. Byl to odborník na stepní trávy, na kavyly. Objevil jich na Lounsku sedm druhů. Jednou jsme se šli na školení ochránců v Ústí nad Labem. On předtím vydal publikaci „Květena Obliku“ s podtitulem „Oblík – perla stepní květeny v Čechách“. To mne nadchlo, všechno jsem prostudoval jako odpověď jsem sepsal botanický průzkum Srdova a Brníku. Právě na tom setkání v Ústí nad Labem se o mě studii Srdova a Brníku dozvěděl a chtěl pořad vědět, kdo je ten Houda. Potom mě moc chválil. To potěšilo,“ vzpomíná Josef Houda. Jeho učitelování se přesunulo do Citolib a Lenešic (1964 až 1971). Tam se seznámil se zcela novým fenoménem – lužními lesy. Těch už také v republice přilíš mnoho není, takže se zrodila další publikace: „Vzjal jsem to po Ohřídovi Zátce až do Libochovic. Prošel jsem bažantnice v Levonicích, Prostoloprech, Lenešicích, Černčicích, Vršovicích, na Pátku, v Levousích, všechno jsem odpozoval a sepsal,“ vypráví. Ze lužní lesy mají skutečně velký význam, o tom svědčí, že litoměřický okres nedávno vyhlásil dolní Pohří jako přírodní park. „Mají tam bohatší lokality bledule v Budně. U nás jsou nejlížejší bledule u Levous,“ připomíná Josef Houda, podle něhož by si ale přírodní park zaslužilo rozšíření i na Lounsko. Poděl řeky totiž rostou ladoňky, dynmivky a další rostliny.

■ Pavučinec fialový

Dalším dílem Josefa Houdy byla spolupráce na publikaci o krásnodvorském zámku. Tu v roce 1976 připravoval okresní archivář Bořivoj Lůžek a Houdu požádal, aby prozkoumal zámecký park a napsal o něm podrobnou zprávu. V roce 1986 je Josef Houda podepsán pod publikaci „Úlovišti školkařů, ovocnářů, slechticelů a pomolově“, ve které se věnoval rodině ovocnářů z Klášterského údolí. Seznámil se s dalším ochráncem přírody z Lounska, Herbertem Tichým. Oba jsou podepsáni pod nevelkou publikaci „Velký vrch u Vršovic – chráněná mykologická lokalita“. To už se Josef Houda kromě květin začal věnovat i hubám. Seznámění dvou významných osobností bylo zajímavé: „Když jsem byl v Černčicích, jednou mě navštívil a dohodil jsem se, že bychom mohli do přírody chodit společně. Z jeho iniciativy jsme pak vydali mnoho zajímavých knížek. Kytky už mi nestačily, tak jsem začal dělat houby. A zase ta fialová – našel jsem na Podlesí krásnou houbu, pavučinec fialový. Ale to bylo až později. Někdy v 60. letech jsem popr-

vé přišel do Černodol. Tam jsem se poprvé otávil satanem. Byla to krásná houba, nikdy předtím jsem ji neviděl. Nejvíce jedovatý je za syrova, já ho samozřejmě ochutnal. Během půlhodiny jsem dostal strašné křeče, zvracení a průjem. Trvalo to půl dne. Vydělo mne to, pořad jsem přemýšlel o tom, proč se otávil satanem. Shodou okolností jsem pak v jednom starém vydání Vlastivědného sborníku okresu lounského objevil článek řídícího učitele z Lenešic Jeronyma Šubrtu, „Satan na

Josef Houda ve své pracovně. Píše a publikuje dodnes.

lounském trhu“. Šubrt tehdy psal, že na trhu v Lounech se prodávaly houby a mezi nimi objevil satana. Nepsal ale, odkud satan pocházel, prostě někdo ho do trhu přinesl z Černodol. Napsal jsem o tom článek do časopisu Živa a začal zkoumat, jak to s houbami je,“ říká Houda.

■ J. Houda, Vršovický chlum

Podle jeho dlouholetého pozorování se hřib satan vyskytuje s hřibem medotrkým. „Vedle satanu normální hřib nikdy neroste. Se satanem najdete muchomůrku šiškovitou nebo žetavohlavou, nikdy ale ne muchomůrku černou,“ vysvětluje. Šéfredaktor Živy Albert Pilát byl významnou houbařskou kapacitou a o tom, jak zajímavé houby se vyskytují na Velkém vrchu u Vršovic, nevěděl. „V republice jsou dvě lokality u Karlštejna a v Polabí v Nymburku, jedna na Moravě v Moravském krasu. Když se ukázalo, že podobnou lokalitu je Velký vrch u Vršovic, byli z toho všichni překvapení a článek okamžitě vytiskli,“ vypráví Houda. Článek odstartoval nesčetný sled událostí: „Ozvala se Varšavská univerzita a chtěla řezy houby. Kuriozní je, že neznali moji adresu, takže na obálku napsali J. Houda, Vršovický chlum u Loun. To mi psal Sylvester Frejkal, varšavský vědecký pracovník, metodik. Pozval mě později na dva týdny do Polska,“ říká Josef Houda. Naneštěstí tedy satana na plátky, vysušil a odeslal do Polska. Ale to nebylo všechno. Polská univerzita si vyměňovala publikace s celým světem, mimo jiné s Holandskem. Holanďané (Centraalbureau voor Schimmelcultures Baarn) měli obrovský zájem o informace o satanu, který v Holandsku neroste. Mimo to si Josef Houda dopisoval s pittsburskou botanickou univerzitní knihovnou Hunt Botanical Library. „Neměl jsem na to, abych nakoupil ve Spojených státech knížky. Poslal jsem jim proto knižku o Džbánu – a oni mi zadarmo poslali několik publikací o literatuře o a malých, kteří se věnují rostlinám,“ vypráví Josef Houda. Pozorně zkoumal i hub se Josef Houdou vtipl. Nalezl zajímavé exempláře hadovky smrduté, jako první objevil dvojice ve vaříčce hadovky. Všechny objevy byly publikovány v Živě a v Mykologickém sborníku.

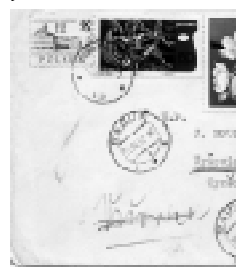
■ Osudné nádraží v Pátku

Toneni vše, co byz Houdových publikací stálo za zmínku. S Dr. Hejným spolupracoval na knížce „Karanténní plevele Československa“. Dvě zajímavé plevele rostliny objevil Josef Houda na Lounsku: „O bývalé lounské kovárny, která stála u Zatecké brány, jsem objevil plevel, zavazený do Čech s pšenicí – rulevník povolozský. A druhý plevel? Vracel jsem se s dětmi ze školního výletu, z exkurze do libochovické sklárny. Sedím ve vlaku a na nádraží

„Džbánské Podlesí“ a „Pšivka – příbuzná hadovky“. Tu druhou už připravil se svým mladším spolupracovníkem, studentem Janem Zavrčlem z Loun. Je to síce technik, ale, „Představte si, rád dělá houby! Pracuje už se Smotlachou. Jeho řidič má chatu na Markvartě, tam je i jeho hub méně, je to stranou tradičních lokalit a není tam toho mocke sbírání, ale ani tam občas něco zajímavého najde,“ říká Josef Houda. Ve Džbánsku objevil na třetím druhém hřibě – naposledy lounský hřib purpurový. „Přinesli mi ho znomi, a to hned ze tří lokalit do Ročova a Vinaric,“ začíná Josef Houda další zajímavé vyprávění.

„Džbánské Podlesí“ a „Pšivka – příbuzná hadovky“. Tu druhou už připravil se svým mladším spolupracovníkem, studentem Janem Zavrčlem z Loun. Je to síce technik, ale, „Představte si, rád dělá houby! Pracuje už se Smotlachou. Jeho řidič má chatu na Markvartě, tam je i jeho hub méně, je to stranou tradičních lokalit a není tam toho mocke sbírání, ale ani tam občas něco zajímavého najde,“ říká Josef Houda. Ve Džbánsku objevil na třetím druhém hřibě – naposledy lounský hřib purpurový. „Přinesli mi ho znomi, a to hned ze tří lokalit do Ročova a Vinaric,“ začíná Josef Houda další zajímavé vyprávění.

že příroda je mocná. Jedna taková louka byla intenzivně sekána, byla pod Ročovem u Klášterského potoka. Navíc proběhla regulace potoka, která se moc nevyvedla. Pak se se sekáním louky přestalo, louka zarostla rákosinami – a vida, objevili se zcela nové ptáky, kteří zde jinak nebyli. Nedávno jsem v okolí objevil slaviky. Příroda si nakonec hodně pomůže sama, ale neměli bychom jí k tomu pořad nutit,“ uvazuje Josef Houda. Jako další příklad neuvážehého chování k přírodě uvádí zajíce. „Těch bylo na Podlesí vždycky málo, to je historická zaležitost. Za socialismu se i to málo zajíců odchy-

Ještě z dob, kdy pošta dokázala zákrky – dopis Josefa Houdy našel přesto, že rozhodně nebyl na Vršovickém chlumu.

■ Hřib purpurový

„Jednou mě napadlo zajít za hajným na Selmicích. Nenechte se mýlit, lesáci houbám moc nerozumí, oni sijní nejvíce mají. Jenže jeho paní! Dival jsem se do houbařského atlasu, já ukázal na hřib purpurový – a ona povídá: To já tady sbírám, ale bojím se to jíst. A já na to: To mi ho někdy přinesete ukázat, abych věděl, zda je to opravdu on. A skutečně přišel i vloni. Bylo to pět dní předtím, než v Praze na Zofíně proběhla celostátní výstava hub. Přinesl hřib purpurový. Byl jsem z toho úplně mimo. Zavola jsem Honzovi Zavrčlovi, ten odnesl houbu na výstavu do Prahy a byla z toho senzace,“ říká Josef Houda. S kolegou Herbertem Tichým se ještě v 70. a 80. letech zrodila řada publikací pro kantory o lenešickém rybníku, o obojživelnících, o racích na Lounsku a dalších. „Když jsem cokoliv psal, říkali jsem si, že by to měli číst hlavně kantory. Ti by přece měli mít před ostatními náskok, měli by vědět, co mají kolem sebe a přitáhnou k tomu děti,“ říká Josef Houda. V práci pokračuje dodnes, i když už ne v tak rychlém tempu. „Věřte nebo ne, shoubami už se pomalu blížíme dobám Jeronyma Šubrtu. Ten na Lounsku nalezl přes tisíc druhů hub. My už ijmáme kolem tisíce. Věčná škoda, že pan řídící nezachoval kroniku lounských houbařů. Vydal jen průvodce pro houbaře,“ vypráví Josef Houda.

■ Co jsme také dělali

Josef Houda se přírodě věnuje desítky let. Ochrana přírody proně byla pojem už v době, kdy ostatní této problematice nevěnovali pozornost. „Lounsko je unikátní. Představte si to. Severní Lounsko, to jsou skální stepi. U Ohře jsou louhy, tedy něco z celalainého. Avšijní částí okresu Džbánsko, zase něco úplně jiného. Není to nádherna?“ ptá se Josef Houda. Kdejakou plánovanou devastaci se i díky jeho neúnavné práci zastavit, a třeba nad Solopysky se plánovalo rozsáhlé rušení mezi a zcelování poli. Zachránili jsme to. Ale řada neuvážehých zásahů, například doluk, proběhla. Jen-

David Hertl

První Houdova publikace – Květena Lounska – vyšla v roce 1966.